

LEV N. TOLSTOY

*İvan İlyiç'in
Ölümü*

Remzi Kitabevi

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY, 1828'de Tula yakınlarındaki Yasnaya Polyana'da doğdu. Toprak sahibi zengin bir ailenin oğluydu. Küçük yaşta önce annesini sonra babasını kaybedince yakınlarının elinde büyüdü. Kazan Üniversitesi'ndeki başarısız öğrencilik yıllarından sonra Yasnaya Polyana'ya döndü ve Moskova, Tula ve St. Petersburg'da kaygısız ve aylak bir hayat sürdü. İlk eseri olan *Çocukluğum*'u bu sırada yazdı. Bir süre sonra Kafkasya'ya giderek orduya katıldı ve 1854'te Kırım Savaşı'nda topçu subayı olarak görev yaptı. Savaş bitince ordu-
dan ayrıldı. İsviçre, Fransa ve Almanya'ya gitti. Çar özgürlüklerle ilgili reformlara girişince Rusya'ya döndü. Köy çocukları için örnek okullar kurdu. 1862'de Sofiya Bers ile evlendi. On üç çocuğu oldu. En ünlü romanları olan *Savaş ve Barış* (1869) ile *Anna Karenina*'yı (1877) düzenli bir hayat yaşadığı bu dönemde yazdı. 1901'de, düşünceleri ve yazdığı eserler Rus Ortodoks Kilisesi'nin tepkisini çektiği için aforoz edildi. Ama bu, gençler arasındaki ününü daha da arttırdı. Rus köylüsünün yoksulluğu ve perişanlığı onu çok düşündürüyordu. Köylüler gibi giyinip, onlarla birlikte çalışmaya başladı. Tüm servetini köylülere bağışlamak istedi ama ailesi onu engelledi. Bir küskünlük sonrası kış ortasında evini terk etti ve yolda hastalandı. 1910'da 82 yaşındayken Astrova tren istasyonunda zatürreden öldü.

Yapıtlarında Rus köylüsünün ve insanların sorunlarına eğilen, yaşamın nasıl bir şey olduğunu anlatmaya çalışan Tolstoy, çağının en ünlü romancılarından.

LEV NİKOLAYEVIÇ TOLSTOY

İVAN İLYİÇ'İN
ÖLÜMÜ

Türkçesi
Erol Erduran

Remzi Kitabevi

IVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ / Lev Nikolayeviç Tolstoy

Bu çevirinin Türkçe yayın hakları:

© Remzi Kitabevi, 2022

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Düzeltili: Öner Ciravoğlu

Kapak resmi: Vladimir Makovsky

Kapak düzeni: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2090-9

BİRİNCİ BASIM: Nisan 2022

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

I

Adliye Sarayı'ndaki Melvinski duruşmasına verilen bir ara sırasında, savcı dâhil tüm mahkeme heyeti İvan Yegoroviç Şebek'in odasında toplanmış, konuşma dönüp dolaşıp ünlü Krasovski davasına gelmişti. Fiyodor Vasilyeviç coşku- lu bir şekilde bu konunun mahkemenin yetki alanı dışın- da olduğunu iddia ediyor, İvan Yegoroviç ise farklı düşünü- yor ve kendi düşüncesinden geri adım atmıyordu. Daha ba- şından itibaren kendini tartışma dışında tutan Piyotr İva- noviç hâlâ onlara katılmıyor, oraya yeni getirilen *Moskovskie Vedomosti*'nin⁽¹⁾ sayfalarını karıştırıyordu.

“Baylar!” dedi Piyotr İvanoviç, “İvan İlyiç ölmüş.”

“Olamaz, gerçekten mi?”

Piyotr İvanoviç, yeni basılmış, hâlâ mürekkep kokusu ta- ze olan gazeteyi Fiyodor Vasilyeviç'e uzatarak, “Bak işte, bu- rada. Al kendin oku,” dedi.

(1) *Moskovskie Vedomosti* (Moskova Gazetesi): İş dünyası, ekonomi ve finans haberleri veren bir gazete. (ç.n.)

Siyah çizgilerle çevrenmiş bir kutu içinde şöyle yazıyordu: “Praskovya Fedorovna Golovina, sevgili kocası Yüksek Mahkeme üyesi İvan İlyiç Golovin’in 4 Şubat 1882 günü öldüğünü akrabalarına ve dostlarına derin bir üzüntüyle duyurur. Cenazesi cuma günü öğleden sonra saat 1’de kaldırılacaktır.”

İvan İlyiç şimdi orada toplanmış olanların meslektaşığı ve hepsi onu severdi. Haftalardır hastaydı. Çaresiz bir hastalığı yakalandığı söyleniyordu. Onun yokluğunda makamı açık tutulmuştu, ama şimdi öldüğüne göre yerini Alekseyev; Alekseyev’in yerini de Vinnikov ya da Ştabel alabilirdi. Yani, İvan İlyiç’in ölümünün haberi üzerine, odada olan beylerin kafasından geçen ilk düşünce: bu ölümün, kendilerinin ve bildik arkadaşlarının tayin ve terfilerini nasıl etkileyebileceğiydi.

Fiyodor Vasilyeviç, “Şimdi ben olasılıkla Ştabel’in ya da Vinnikov’un işini alırım,” diye düşündü. “Çoktandır söz verilmişti bana ve böyle bir terfi, masraflarla ilgili ödenekler dışında benim için yılda fazladan sekiz yüz ruble demek.”

Piyotr İvanoviç’in aklından, “Şimdi kayınbiraderimin Kaluga’dan naklini isteyebilirim,” düşüncesi geçti. “Karım buna çok memnun olacak. Ve artık bundan sonra benim onun ailesi için asla hiçbir şey yapmadığımı söyleyemeyecek.”

Piyotr İvanoviç bir yandan bunları düşünürken, bir yandan da yüksek sesle, “Ben onun bir daha yataktan kalkamayacağını anlamıştım,” dedi. “Ne yazık.”

“Aslında neydi hastalığı?”

“Doktorlar teşhis koyamadı. Daha doğrusu teşhis koydular, ama hepsi farklı farklı teşhis koydu. Onu son gördüğümde bana iyileşiyor gibi gelmişti.”

“Ben Noel’den sonra onu göremedim. Uğramak hep aklımdan geçiyordu.”

“Maddi durumu iyi miydi?”

“Karisının biraz parası vardı sanırım. Ama fazla bir şey olduğunu düşünmüyorum.”

“Bir ziyaret etmemiz gerekecek. Çok da uzakta oturuyorlar.”

“Yani, senden çok uzakta demek istiyorsun. Her yer senden çok uzak.”

Piyotr İvanoviç, Şebek’e bakıp gülümseyerek, “Al işte, benim nehrin öte yakasında oturuyor olmamı affedemiyor.” Sonra da kentteki mesafelerin uzunluğunu konuştular ve duruşma salonuna geri döndüler.

Bu ölümün ardından gerçekleşebilecek tayin ve olası terfi tahminlerinin dışında, ölenin yakın bir arkadaş oluşu nedeniyle bu ölümü duyan herkeste—her zaman olduğu gibi—bir sevinç duygusu uyanmıştı: ‘ölen o, ben değilim.’

“İşte bu kadar! O öldü, ben ölmedim.” Herkesin düşündüğü ya da hissettiği buydu. İvan İlyiç’in en yakın dostları, sözüm ona arkadaşları, şimdi sıkıcı sosyal yükümlülüklerini yerine getirmeleri—cenaze törenine katılmaları ve ölenin

dul eşine bir başsağlığı ziyareti yapmaları—gerektiğini düşünmekten kendilerini alamıyorlardı.

8

İçlerinde ona en yakın olanlar Fiyodor Vasilyeviç ve Piyotr İvanoviç'ti.

Piyotr İvanoviç, İvan İlyiç'in hukuk okulundan eski bir arkadaşıydı ve kendini ona karşı borçlu hissediyordu.

Akşam yemeğinden sonra Piyotr İvanoviç karısına İvan İlyiç'in ölüm haberini verdi ve kayınbiraderini onların bulunduğu yöreye tayin ettirme olasılığından söz etti. Ardından, her zaman yaptığı gibi biraz uzanıp dinlenmeden smokin ceketini giyip İvan İlyiç'in evine doğru yola çıktı.

Kapının önünde bir kupa arabası ve iki fayton duruyordu. Aşağıdaki giriş holünde; ipek astarlı, püsküllerle ve sırma kordonlarla bezeli bir tabut kapağı portmantonun yanındaki duvara dayatılmıştı. Siyahlar giyinmiş iki kadın kürk mantolarını çıkarıyordu. Birini tanıyordu, İvan İlyiç'in kız kardeşiydi, ama diğerini tanımıyordu. Kapıdan içeri girerken meslektaşı Şvartz merdivenin üst basamağındaydı ve aşağı inmek üzereydi, ama Piyotr İvanoviç'i görünce durdu ve sanki ona, "İvan İlyiç beceremedi, bir de bize bak" der gibi göz kırptı.

Şvartz'ın İngiliz tarzı favorisi ve smokin içindeki incecik vücudu ona zarif ve ağırbaşlı bir hava veriyordu. Bu ağırbaşlı hava onun her zamanki şen, şakacı doğasına ters düşüyordu ama şimdi, buradaki üzüntülü ortamda özellikle dik-kati çekiyordu. Ya da Piyotr İvanoviç öyle olduğunu düşünüyordu.

Piyotr İvanoviç kadınların önden geçmesine izin verdi ve onları izleyerek ağır ağır yukarı çıktı. Şvartz aşağı inmedi ve üst basamakta kalmaya devam etti. Piyotr İvanoviç bunun nedenini biliyordu: Şvartz belliydi ki bu gece bir *vist*⁽¹⁾ partisi çevirebilecekleri yeri ayarlamak istiyordu. Kadınlar yukarı çıkıp ölenin dul eşinin odasına girdiler. Şvartz ise dudaklarını sımsıkı kapatıp yüzüne ciddi bir ifade verdi, ama şakacı bir bakışla Piyotr İvanoviç'e baktı ve kaşlarını oynatarak, ölünün yattığı sağdaki odaya girmesini işaret etti.

Piyotr İvanoviç de o odaya girdi; böyle ortamlara giren herkes gibi tam olarak ne yapacağını bilmediği için tereddüt içindeydi. Emin olduğu tek şey, bu gibi durumlarda haç çıkarmanın yanlış olmayacağıydı. Aynı zamanda eğilip selam vermesi gerekiyor muydu yoksa gerekmiyor muydu, ondan da emin değildi. Bu nedenle ikisinin ortası bir şey yaptı, içeri girerken haç çıkardı ve aynı anda hafifçe başını eğdi. Bu sırada yaptığı el ve baş hareketlerinin izin verdiği ölçüde odayı gözden geçiriyordu. Biri okul öğrencisi olan iki genç adam—olasılıkla yeğenler—haç çıkararak odayı terk ediyorlardı. Ufak tefek yaşlı bir kadın hiç kıpırdamadan ayakta duruyor ve kaşları tuhaf bir şekilde kalkık olan bir kadın ona bir şeyler fısıldıyordu. Uzun bir ceket giymiş, dinç ve

(1) *vist*: 18. ve 19. yüzyıllarda çok popüler olan ve dört (bazen beş, altı) kişiyle oynanan, briçe benzeyen bir kâğıt oyunu. (ç.n.)

kararlı görünen bir papaz yardımcısı, hiçbir itiraza yer vermeyecek yüksek ve dokunaklı bir sesle bir şeyler okuyordu. Genellikle masaya yemek servisi yapan kâhya yardımcısı uşak Gerasim, Piyotr İvanoviç'in yanından yere bir şeyler serpererek geçti. Bunu gören Piyotr İvanoviç aynı anda çürümekte olan cesedin hafif kokusunu algıladı.

Piyotr İvanoviç, buraya yaptığı son ziyaretinde Gerasim'i İvan İlyiç'in odasında hasta bakıcılık yaparken görmüştü. İvan İlyiç, en çok bu uşağını severdi.

Piyotr İvanoviç haç çıkarıp duruyordu ve başını papaz yardımcısına, tabuta ve köşedeki masa üzerinde bulunan ikonaların ortalarına doğru hafifçe eğdi. Sonra haç çıkarma işini biraz fazla uzattığını düşününce durdu ve ölüye daha yakından baktı.

Ölü adam, her ölü adam gibi uzanmış yatıyordu. Tüm ölü adamlara özgü bir ağırlıkla katılmış olan kol ve bacakları tabutun iç döşemesine gömülmüş, yastığın üzerindeki başı öne eğilmişti. Balmumu sarısı alnıyla, çökmüş şakaklarına doğru fırçalanmış saçlarıyla ve üst dudağını iyice aşağı bastırarak ileri fırlanmış burnuyla her ölü adam gibi görünüyordu. İvan İlyiç, Piyotr İvanoviç'in onu son gördüğünden bu yana çok değişmiş, daha da zayıflamıştı. Ama bütün ölenlerde olduğu gibi yüzü daha güzelleşmişti ve daha da önemlisi yüzünde yaşadığı halinden daha anlamlı bir ifade vardı. Yüzündeki ifade, sanki yapılması gereken her şeyin gerektiği gibi, tam hakkı verilerek yapıldığını söylüyordu. Ayrıca bu

ifadede, geride bıraktığı yaşayan kişilere bir sitem, bir uyarı vardı. Bu uyarı yersiz göründü Piyotr İvanoviç'e ya da en azından kişisel olarak bu uyarıyı üstüne almadı. Ancak içini hoş olmayan bir duygu kapladı ve dönüp kapıya doğru yönelmeden önce—neredeyse pek de uygun düşmeyen bir telaş içinde—tekrar haç çıkardı acele acele.

Şvartz yan odada, bacaklarını iki yana iyice açmış, iki eliyle arkasında tuttuğu silindir şapkasıyla oynayarak onu bekliyordu. Şvartz'ın gamsız, şık giyimli, kibar görünümüne bir bakış bile Piyotr İvanoviç'i rahatlatmaya yetmişti. Şvartz'ın bütün bu olanların dışında olduğunu ve onu üzecek hiçbir şeye kulak asmadığını görebiliyordu. Onun sadece görünümü bile çok şeyi açığa vuruyordu: İvan İlyiç'in cenaze töreni hiçbir şekilde onların her zamanki oyun partilerini engellemeye neden olamazdı; bir başka deyişle, bu akşam uşak dört tane yeni mum yakarken, hiçbir şey yeni bir oyun kâğıdı paketini yırtıp açmaktan ve karıştırmaktan alıkoymazdı. Aslında bu cenaze olayının, onların bu akşam iyi vakit geçirmelerini engelleyeceğini düşündürecek hiçbir neden yoktu. Piyotr İvanoviç yanından geçerken Şvartz alçak bir sesle ona bunları söyledi ve oyun için Fiyodor Vasiljeviçlerde toplanmalarını teklif etti.

Ama bu akşam Piyotr İvanoviç'in kısmetine *vis* oynamak olmadığı açıkça belliydi. Kısa boylu, tombul bir kadın olan ve vücudu tüm çabalarına karşın boyuna değil enine giden Praskovya Fedorovna, odasından birkaç kadınla bir-

likte çıktı. Siyah bir elbise giymiş, başına dantel bir şal atmıştı, kaşları tabutun karşısında duran kadınınki gibi tuhaf bir şekilde kalkıktı. Yanındaki kadınlarla birlikte ölü adamın yattığı odanın kapısına geldi ve “Cenaze töreni başlamak üzere. Lütfen, içeri buyurun,” dedi.

Şvartz belli belirsiz bir şekilde başını eğerek onları selamladı ve bu daveti kabul edip etmediği anlaşılmasız bir halde kıpırdamadan yerinde durdu. Praskovya Fedorovna, Piyotr İvanoviç’i fark edince bir of çekerek onun yanına gitti, elini tuttu.

“Sizin İvan İlyiç’in gerçek dostu olduğunuzu biliyorum . . .” dedi ve uygun bir yanıt bekleyerek ona baktı.

Piyotr İvanoviç ölünün odasında haç çıkarmanın gerekli olduğunu bildiği gibi, burada da kadının elini sıkması, “Bundan emin olabilirsiniz,” demesi gerektiğini biliyordu. O da öyle yaptı—ve bunu söylemesi onu da, Praskovya Fedorovna’yı da duygulandırdı.

“Tören başlamadan benimle gelin; sizinle konuşmam lazım,” dedi dul kadın. “İzin verin de kolunuza gireyim.”

Piyotr İvanoviç kadına kolunu verdi ve birlikte Şvartz’ın yanından geçip içerdeki bir odaya girdiler. Şvartz, onlar geçerken o her zamanki muzip bakışıyla Piyotr İvanoviç’e, “Demek bu gece sana *vist* yok. Bir başka oyun arkadaşı bulmamız senin için sorun değildir herhalde. Serbest kalırsan gel, oyunu beş kişiliğe çeviririz,” dercesine anlayışlı bir şekilde göz kırptı.

Piyotr İvanoviç daha derinden üzgün bir iç geçirdi ve Praskovya Fedorovna müteşekkir bir şekilde onun kolunu sıktı. Beraberce, duvarları pembe kretonla kaplı, tek bir loş lambayla aydınlanmış misafir odasına girdiler. Kadın bir orta sehpanın yanındaki kanepeye, Piyotr İvanoviç de yalrı kırılıp oradan buradan fırlamış bir pufa oturdu. Praskovya Fedorovna bir başka yere oturması için onu uyarmak istedi, ama bu koşullarda o tür bir uyarı uygun görülmecekti. O da böylesi daha iyi diye düşündü. Piyotr İvanoviç pufa otururken İvan İlyiç'in bu odayı dekore ettiği zamanı ve duvarları örten üzeri yeşil yapraklı bu pembe kreton kumaşla ilgili olarak ona fikir danıştığını anımsadı. Praskovya Fedorovna kanepeye oturmak için orta sehpanın yanından geçerken—oda mobilyalarla ve ıvır zıvır şeylerle doluydu—siyah dantel şalı sehpanın oyma ucuna takılmıştı. Piyotr İvanoviç şalı oradan kurtarmayı düşünerek hafifçe kalktı, bu durumda, üzerindeki ağırlık kalkan puf yukarı doğru kabarıp onu itti. Dul kadın takılan danteli kendisi çözmeye başlayınca Piyotr İvanoviç tekrar yerine oturdu, isyankâr pufu ezip ona tekrar boyun eğdirdi. Ama dul kadın danteli tam olarak kurtaramamıştı. Piyotr İvanoviç yeniden kalktı, isyankâr puf da tekrar, bu defa gıcırdayarak yukarı fırladı. Dantel işi halledilince kadın tertemiz beyaz keten bir mendil çıkardı ve birden ağlamaya başladı. Piyotr İvanoviç dantel olayından ve pufu boğuşmasından sonra bir ölçüde sakinleşmiş, kaşları çatık oturuyordu. Bu can sı-

kıcı durum, İvan İlyiç'in uşağı Sokolov içeri girip Praskovya Fedorovna'nın mezarlıkta seçtiği yerin iki yüz rubleye patlayacağını bildirmesiyle sona erdi. Praskovya Fedorovna ağlamayı kesti ve Piyotr İvanoviç'e haksızlığa uğrayan birinin yüz ifadesiyle baktı ve ona Fransızca sözcüklerle, hayatın ona ne kadar zalimce davrandığını söyledi. Piyotr İvanoviç hiç ses çıkarmadan, yaptığı bir el hareketiyle onun kesinlikle haklı olduğuna inandığını, ama bunun başka türlü de olamayacağını ifade etti.

“İsterseniz sigara içebilirsiniz,” dedi Praskovya Fedorovna yüce gönüllü, ancak yenilgiye uğramış bir sesle ve ardından mezarlıkta seçtiği yerin maliyetini Sokolov'la konuşmaya devam etti. Piyotr İvanoviç sigarasını yakarken, kadın kararını vermeden önce Sokolov'a mezarlıktaki yerlerin bedellerini ayrıntılı bir şekilde soruyordu. Hepsi bu kadar da değildi: mezar yerine karar verilince, kilise korosuyla ilgili talimatlarını verdi. Sonra Sokolov oradan ayrıldı.

Praskovya Fedorovna, masanın üzerindeki albümleri bir yana iterek, “Her şeyle benim ilgilenmem gerekiyor,” dedi Piyotr İvanoviç'e. Ve sigaranın külünün masaya düşebileceğini fark ederek hemen oraya doğru bir kül tablası uzattıktan sonra tekrar sözüne devam etti. “Matemim nedeniyle bu meselelerle başa çıkamayacağımı söylemem ikiyüzlülük olur. Tam tersi, onunla ilgili yapılması gereken şeyler hiç yoksa . . . beni teselli ediyor diyemem, ama . . . en azından zihnimi meşgul ediyor.” Praskovya Fedorovna sanki ağla-

mak üzereymiş gibi tekrar mendilini çıkardı, ama sonra birden duygularına hâkim olup kendini topladı ve sakin bir şekilde sözlerini sürdürdü:

“Ama sizinle konuşmak istediğim bir şey var.”

Piyotr İvanoviç öne doğru eğildi. Altındaki pufun yayları hemen yerinden oynamaya başladı, ama o, yayların serbest kalmasına izin vermedi.

“Son günlerinde çok acı çekti.”

“Öyle mi?” diye sordu Piyotr İvanoviç.

“Evet, korkunç acılar çekti. Son dakikalarında, daha doğrusu son saatlerinde hiç durmadan haykırdı. Tam üç gün hiç ara vermeden haykırdı. Dayanılacak gibi değildi. Ben nasıl dayandım bilemiyorum. Sesi üç oda öteden duyuluyordu. Ah, ben neler yaşadım!”

“Bilinci yerinde miydi?” diye sordu Piyotr İvanoviç.

Kadın fısıldar gibi bir sesle, “Evet,” dedi. “Son anına kadar. Ölümünden çeyrek saat önce hepimizle vedalaştı, hatta Volodya’nın odadan çıkarılmasını istedi.”

Kadının ve kendisinin hiç de hoş olmayan ikiyüzlü davranışlarının farkındaydı ama yine de önce mutlu bir çocuk, sonra okul öğrencisi, sonra da yetişkinliklerinde bir meslektaş olarak bu kadar iyi tanıdığı birinin çektiği acıları düşünmek Piyotr İvanoviç’i dehşet içinde bıraktı. Onun balmumu sarısı alını, o üst dudağını iyice aşağı bastıran ileri fırlamış burnu bir kez daha gözünün önüne geldi ve kendi adına korktu.

“Üç gün ve üç gece korkunç bir ıstırap ve sonra ölüm. Ve bu şimdi, her an benim de başıma gelebilir,” diye düşünerek korkuya kapıldı. Ama nasıl olduğunu bilmeden birden bu korkudan sıyrıldı; daha önce de düşündüğü gibi: “Bu İvan İlyiç’in başına geldi, benim değil,” diye aklından geçirdi. Onun başına gelemezdi, gelmeyecekti; bu tür şeyleri düşünmesi onu durup dururken bunalıma sokardı. Şvartz’ın yüz ifadesi böyle yapılmaması gerektiğini apaçık gösteriyordu. Piyotr İvanoviç bunu düşünerek sakinleşti ve sanki ölüm sadece İvan İlyiç’in başına gelir, kesinlikle onun başına gelmezmiş gibi davranarak İvan İlyiç’in ölümüyle ilgili ayrıntılarla yakından ilgilenmeye başladı.

Praskovya Fedorovna, İvan İlyiç’in katlandığı bu gerçekten korkunç acıları bir süre ayrıntılarıyla anlattıktan sonra (bu konuşma boyunca Piyotr İvanoviç’in öğrendiği ayrıntılar sadece İvan İlyiç’in çektiği azabın Praskovya Fedorovna’nın sınırlarını nasıl etkilediğiydi), dul kadın artık konuşmak istediği konuya dönme zamanının geldiğini gördü.

Ve “Ah, Piyotr İvanoviç, korkunçtu, kesinlikle çok korkunçtu,” diyerek yeniden gözyaşlarına boğuldu.

Piyotr İvanoviç bir iç geçirdi ve kadının burnunu silmesini bekledi. Kadın burnunu silince o, “İnanın bana . . .” diyerek ağzını açar açmaz, Praskovya Fedorovna yeniden yüksek sesle konuşmaya başladı ve ona asıl danışmak istediği şeyi söyledi:

Mesele kocasının ölümü dolayısıyla devletten nasıl para alabileceğiydi. Kadın, bir dul maaşı bağlanması için ona yol gösterilmesini bekliyor gibiydi. Ama Piyotr İvanoviç onun bu konuda kendinden daha fazla bilgi sahibi olduğunun farkındaydı. Kadın, bu ölüm nedeniyle devletten son kuruşuna kadar nasıl para koparılabilceğini en ince ayrıntılarına kadar biliyordu. Öğrenmek istediği şey, biraz daha fazla para koparma yolunun olup olmadığıydı. Piyotr İvanoviç böyle bir olanak var mı diye düşünmeye çalıştı, ama biraz düşündükten sonra âdet yerini bulsun diye, cimriliği nedeniyle hükümeti eleştirdi ve yapılacak fazla bir şey olmadığını söyledi. Bunun üzerine Praskovya Fedorovna bir iç geçirdi ve hemen ziyaretçisinden nasıl kurtulacağını düşünmeye başladı. Piyotr İvanoviç durumu kavradı; sigarasını söndürüp kalktı, el sıkıştılar ve odadan hole çıkıp yemek odasına geçti.

Piyotr İvanoviç, İvan İlyiç'in bir antikacı mağazasından aldığı ve sahibi olmakla övündüğü saatin bulunduğu yemek odasında, cenaze töreni için gelmiş olan papazla ve tanıdığı bir sürü kişiyle karşılaştı. İvan İlyiç'in genç ve güzel kızı da oradaydı. Kız tamamen siyah giyinmişti. İncecik beli, her zamankinden daha ince görünüyordu. Ciddi, kararlı ve neredeyse öfkeliydi. Piyotr İvanoviç'e başıyla selam verirken sanki onu bir şeylerden suçluyor gibiydi. Kızın arkasında, herkesin söylediğine göre onun nişanlısı olan, Piyotr İvanoviç'in de tanıdığı, sorgu yargıcu zen-

Tolstoy bu kısa romanda, ölüme giden bir adamın yaşamış olduğu hayatla hesaplaşmasını anlatır.

Kırk beş yaşında, bir Yüksek Mahkeme üyesi olan ve *'yaşadığı hayatın, yaşaması gereken hayat olduğuna'* inanan İvan İlyiç, hasta yatağında acı içinde kıvrılırken bunun doğru olup olmadığını kendine sorar.

İnsan, hayatı boyunca yaşamın bir sonu olduğu düşüncesini aklından uzaklaştırır, günlerini hiç ölmeyecekmiş gibi geçirmeyi tercih eder. Bu nedenle de ölümle karşılaştığında, yanlışlarını düzeltme fırsatını da kaçırmış olur ve kendisiyle umutsuz bir hesaplaşmaya girer.

Yazarın bu yapıtı, bize kendi yaşamımızı, *'doğru olan hayatı yaşayıp yaşamadığımızı'* düşündürüyor.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2090-9

9 789751 420909